

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ivs Ecclesiasticvm

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

Art. I. De Natura & Varietate & Origine Exceptionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

TITVLVS XXV.

De Exceptionibus.

Probatâ actoris intentione reus condemnatur, nisi aliqua exceptione se tueatur. Unde à Probationibus, quibus actor, intentionem suam firmandô, reum oppugnat, transimus ad Exceptiones, quibus probatis reus actoris intentionem elidit.

ARTICVLVS I.

De Natura, Varietate & Origine Exceptionis.

SUMMARIUM.

1. Exceptio strictè exclusio Actionis:
2. Latè sumpta quacunque adversus Actorem defensio est:
3. Qua replicatione, & hac duplicatione Sc. eliditur.
4. Dividitur exceptio in Propriam & Impropriam:
5. Realem & Personalem:
6. Dilatoriam & Peremptoriam:
7. Et in Civilem ac Pratoriam.
8. Exceptio in genere, & in specie quædam ex Naturali:
9. Alia ex Civili Jure descendunt.
10. Lege vel rescripto tolli omnes non possunt.

Exceptionis nomen à dictione Ex & verbo Capere, quasi ab actione aliquid capiat seu tollat, deriva-

tum, bifariam, latè & strictè, sumitur. Strictè & in specie sumptum denotat exclusionem ipsius Actionis, l. Exceptio, pr. ff. hic, sive defensionem, quâ reus actionem contra se propositam, & de Jure subsistentem, excludit seu elidit, ostendendô, eam ob certas circumstantias hic & nunc efficacem non esse; quòd v.g. reus eâ conventus gravi & injusto metu dolôve ad contrahendum inductus, debitum jam solutum, vel per acceptilationem extinctum, vel actor, se id non petiturum, juraverit, pr. §. 1. Instit. hac Rubric. Quòd sensu Actio, sive generalis actoris intentio se habet instar Regula, quæ patitur exceptiones, eam restringentes, ut in uno vel pluribus casibus, sicut v.g. Regula de eo, quod inter contrahentes conventum est, præstandô, casu, quò contractus vi metive aut dolô extortus est, &c. non procedat, ut acutè notant in Treutl. Bachovius & Hunnius Vol. 2. disp. 26. Thef. 1. pr. Latè & generatim acceptum Exceptionis nomen significat quacunque defensionem, l. Defensiones I I. C. hic, sive responsionem, quâ se reus ab intentione actoris conatur expedire, v.g. ei opponendô, actionem nunquam ortam: eam, quæ orta est, jam sublatam, vel elidi posse: actorem eive accessoriâ personam, aut ipsum etiam judicem, tanquam incompetentem, removendô, Hostiens. in Summa & Panormit. in Rubric. præsentem uterque n. 1.

Sicut

3. Sicut Actionem Exceptio, ita hanc elidit Replicatio, l. Exceptio cit. §. 1. quæ etiam ipsa, sed à reo auctori objectæ exceptioni contraria, & quasi exceptionis exceptio est, l. Exceptio 22. §. 1. ff. hic: ad quam auctoris exceptionem sive replicationem, si iusta aut efficax esse non videatur, elidendam à reo ipsi opponitur Duplicatio: quæ etiam ipsa per Triplicationem ab auctore, & hæc per Quadruplicationem à reo, atque ista rursum per aliam aliamve replicationem, seu novam exceptionem oppugnari solet, cit. l. Exceptio 2. §. 3. & §. Rursus 1. Instit. de Replicat. donec, quæ contra adversarium se tueatur, novam exceptionem non habeat: vel, ne processus nimium & in infinitum extrahatur, de earum modo & certo numero per compromissum conveniatur inter partes, vel allegationibus terminus ex officio statuatur à iudice, Auth. Jubemus C. de Judiciis, pro qualitate causæ plures vel pauciores admittente, Harprecht in §. Rursus cit. n. 4. Manzius in §. Quarum 3. Instit. de Replie. n. 2. & Pirrhing ad hanc Rubric, n. 3.

Late & generatim acceptæ Exceptionis partitiones complures: celebriores verò &, vel ad ejus naturæ declarationem, vel ad Fori contentiosi praxin, utiliores sunt, quibus

4. Primò, alia Propria, alia Improperia vocatur. Propria, sive, ut etiam nuncupatur, Juris exceptio est, quæ actionem seu potius istius, de rigore Juris competentis, sed infirmæ, effectum excludit: cujusmodi v.g. est, quæ Titius, ad ædium vel prædii venditionem metu adactus, vel dolò inductus à Cajo, istius ex empto, ad ædium vel prædii traditionem, quod de rigore Juris potest, agentis intentionem metùs vel dolò mali exceptione elidit; quòd æquitati naturali adversetur, quempiam ad implendum contractum, ab ad-

versario per injuriam extortum, compelli. Improperia sive facti exceptio est, quæ auctoris intentio solum sive actio, quæ nunquam orta, vel jam sublata est; ac proinde nunquam, vel jam non competit, de facto tamen intentata excluditur: cujusmodi v.g. est, quæ idem Titius laicum, ad ædium vel prædii nunquam venditorum traditionem ex empto agentem, pecuniam nunquam creditam, aut, si credita est, jam solutam condicentem, aut fundum jam præscriptum repetentem repellit. Ita Panormit. ad hanc Rubric. n. 2. Covarruvias in Reg. Possessor p. 1. pr. n. 4. propriam actionis, impropria verò, intentionis exceptionem nuncupantes, Perez in C. ad hanc Rubric. n. 3. & Bruneman, in l. Exceptio cit. n. 2.

5. Secundò, alia Realis & alia Personalis, l. Exceptiones 7. ff. hic: quæ illa rei sive causæ cohæret, eamque sequitur; & propterea non solum debitori, sed etiam aliis, puta hæredibus & fidejussoribus prodest: cujusmodi sunt exceptio dolò mali, metùs, pacti conventi de non petendo, rei judicatæ, jurisjurandi, S. C. Macedoniani ac Velleiani & similes, l. cit. §. 1. & §. Exceptiones 4. Instit. de Replicat. ista verò concessa est intuitu personæ, quacum extinguitur, & ferè hæredibus dari non solet: multò minus fidejussoribus, ut est exceptio competentia; ut, qui ista gaudet, in id tantum condemnatur, quod facere potest, ne egeat, cit. Perez n. 22. & Zæsius in ff. hic n. 19. Haunold, Tom. 5. de J. & J. Tract. 3. n. 334. & cit. Pirrhing n. 2. V. Secundò.

6. Tertio, & præcipue, alia Temporalis & Dilatoria, alia Perpetua & Peremptoria est, l. Exceptio 2. §. fin. l. Exceptiones 3. ff. & §. Appellatur 8. & seqq. Instit. hic. secundum quos textus Temporalis, sive dilatoria, ad tempus duntaxat nocet, actionem non tollendo, sed so-

Immodo suspendendò & temporis dilationem tribuendò. Cujusmodi exceptiones concernunt seu respiciunt aliquando personam ipsius iudicis; quòd propter cognationem, affinitatem, aut aliam necessitudinem, quã actorem contingit, suspectus, Juris imperitus, incompetens seu carens jurisdictione, aut istius omnino incapax sit, aut ab alio iudice per citationem jam præventus: aliquando personam litigantis principalis; quòd v.g. actor sit pupillus, servus, excommunicatus, vel ex alia causa stare in iudicio non possit, vel rei sit spoliator &c. aliquando personam principali accessoriam, v.g. Procuratoris; quòd talis esse non possit, vel nullò, aut non sufficienti mandato sit instructus: aliquando locum vel tempus iudicii; quòd ille propter infidias, bellum, pestem, vel aliud contagium non tutus, aut honestus: istud feriatum, vel terminus nimis angustus ac brevis sit: aliquando ipsã causã, juxta exceptio inepti vel obscuri libelli, litis pendentis, plus petitionis, ne causã continentia dividatur, quòd solutionis dies nondũ advenerit, Maranta de Ord. Judic. p. 6. membr. 9. n. 13. & 6. sist. Haunold. n. 1263. & Pirthing n. 2. Perpetuã & Peremptoriã exceptiones sunt, quæ tollunt ius actoris, & actionem perimunt atque elidunt: quæ triplicis generis sunt; earum enim quædam actionem nunquam competitivisẽ & ortam, v.g. non legatum, non donatum, non contractum &c. aliã actionem, quæ competeat, amplius non competere, sed extinguitam, ut rei iudicatã, transactio- nis, jurisiurandi, compromissi, solutionis, pacti de non petendo, legitimã præscriptionis & similes, quæ litis finitã exceptiones nuncupantur: aliã actionem, sive ius agendi, quod competit, elidi & perimi posse; ac proinde illam inefficacem esse, ostendunt: cuiusmodi sunt exceptio-

nes doli mali, metus, erroris & similes, DD. cit.

Quartò, alia Civilis, alia Prætoris, §. 7. Quarum 7. Instit. hic: quarum exceptionum illa ex Jure Civili descendit, ut v.g. fori declinatoria, S. C. Velleiani & Macedoniani & similes: ista à Prætoris, ob æquitatem Naturalem est introducta: ut exceptiones metus, doli mali, pacti conventi de non petendo &c.

Dubium hic & prolixã altercationis controversia inter DD. est de Jure, ex quo exceptiones descendunt; eas enim à Naturali descendere ad hanc Rubricam docent Panormit. n. 3. Felinus n. 4. Welenb. in ff. n. 8. & Harprecht pr. Instit. n. 11. quòd sint defensiones, l. Si quis 5. ff. l. Defensiones 11. C. hic & pr. cit. ubi imp. eas comparatas, ait, defendendorum eorum gratiã, cum quibus agitur: defensiones autem competant Jure Naturali, l. Scientiam 45. §. 4. ff. ad L. Aquil. l. 1. §. 37. ff. de Vi armata, & Clement. Papst. ralis 2. §. Cæterum, (de Sent. & re judic. quòd solò distant Protoperentes nostris super vetiti fructus comestione à Deo conventi, exceptionis ope se tueri conati sunt, Adam in locum mulierem, ista in serpentis deceptionem culpam coniciendò, Genes. cap. 3. v. 12. & 13. Contra, eas Civili Jure introductas, contendunt Faber Jurisprud. Tit. 2. princip. §. illat. 5. Corrasius Lib. 6. Miscell. cap. 16. n. 10. & Hunnius cit. disp. 26. q. 3. §. Perim. cum; quòd exceptio sit exclusio actionis, quam supponit, l. Exceptio 2. pr. cit. Actiones autem à Civili Jure originem ducant, l. Necessarium 2. §. 6. ff. de Origine Juris, l. Actionum 25. §. fin. ff. de O. & A. §. Sed ista 3. Instit. de Action. tum verò: quòd exceptio tolli queat lege & rescriptò Principis, c. Ex parte 13. de Offic. de leg. l. Si quis 3. §. 3. ff. Quod quisque jur. in alt. & l. Exemplo 26. C. de Decurion. quibus

quibus tolli nequebunt ea, quæ sunt Juris Naturalis, arg. §. *Sed naturalia* 11. *Instit. de J. N. G. & C. §. 1. Eas obligationes* 8. ff. *de Capite minut.*

In hoc DD. dissidio utrique parti aliquid tribuendum, & dubitatio resolvenda est beneficii distinctionis: quæ exceptiones in genere, & in specie etiam eæ, quæ ad innocentiam & justæ causæ defensionem competunt, cessante omni legis humanæ dispositione, ut, quæ homicidii convictus, violentum aggressorem ob necessariam defensionem occisum, aut ad rei traditionem conventus, eam suam & petenti non debitam &c. exciperet, saltem quoad substantiam Naturalis; eæ verò, quæ, legis aut canonis dispositione cessante, non competere, ut præscriptionis, rei judicatæ, competentiam, S. C. Velleiani ac Macedoniani, excommunicationis & similes exceptiones quoad substantiam: cæteræ verò exceptiones saltem quoad opponendi modum, ordinem &c. Civiles aut Ecclesiastici Juris esse statuuntur.

Neque omnes, etiam quoad substantiam, à Civili Jure ortas, evincunt allatæ rationes. Prima; quia neque actiones omnes ex Civili, sed quædam ex Naturali æquitate: neque exceptiones omnes ex eadem, ex qua actiones, sed pleræque, prima origine inspecta, ex naturali æquitate descendunt adeò; ut inter actiones & exceptiones plerumque sit conflictus, agnitus ab ipso Imp. & pr. *Instit. hic declaratus verbis, Sæpe accidit, ut licet ipsa persecutio, qua actor experitur, justa, hoc est, æquitati Civili consentanea, sit: tamen iniqua sit, hoc est, naturali æquitate spectata, non congruat, adversus eum, cum quo agitur. Quæ causa est, cur exceptiones pleræque Prætoris, hoc est, reo datæ sint à Prætoris, æquitatem naturalem præcipuè attenden-*

te, l. 1. ff. de Pañis §. 1. ff. de Constit. Princip. Harprecht in pr. cit. n. 12. Altera etiam ratio id non evincit; quia ex Jure naturali competentes, & ad sui defensionem determinatè necessarias exceptiones tollere Princeps, neque lege, neque rescripto potest, Gaill. de Pace publ. cap. 12. n. 21. & cit. Harprecht n. 18.

ARTICULUS II.

De Exceptionum Oppositione.

SUMMARIUM.

1. Exceptiones Dilatoria ante litem contestationem,
2. Et intra terminum præfixum opponi & probari debent,
3. Præsertim fori declinatoria:
4. Et alia, causa merita non attingentes.
5. Post eam opponi possunt, si antè protestata,
6. Aut postea orta, vel cognita sunt,
7. Vel antè opponi non potuerunt:
8. Vel processum retro nullum reddant:
9. Excommunicationis exceptio obijci semper potest,
10. Etiam à reo excommunicato:
11. Licet huic ab actore excommunicato nequeat opponi.
12. Aliquando de beneficiorum pluralitate excipit, qui plura habet.
13. Exceptioni dilatoria in prima instantia omissa locus in secunda non est.
14. Nonnulli casibus exceptio.
15. Peremptorie post litem contestationem opponuntur,
16. Si earum veritas notoria sit,
17. Aut ad litem impediendam tendant, etiam ante eam:

L l i 3.

28. Qua-